

Paremta tikra
Cilkos Klein
nepaprasto
likimo istorija

Cilkos KELIAS

TARPTAUTINIO BESTSELERIO NR. 1

*AUŠVICO
TATUIRUOTOJAS
TĘSINYS*

HEATHER MORRIS

baltos lankos

Heather Morris

Cilkos kelias

romanas

Iš anglų kalbos vertė Gabrielė Gailiūtė-Bernotienė

baltos lankos

7 skyrius

Kitą rytą, per prožektoriais nušviestą tamsą eidama į ligoninę, Cilka velka kojas. Ji dar kartą pasakys Jelenai esanti labai dėkinga už šią galimybę, bet turinti grįžti į darbą kasyklose ar prie jų, ar statybose – bet kur, kur ją verstų dirbti taip pat sunkiai kaip ir barako kaimynės.

Šįryt ji nulydėjo akimis iš stovyklos Josę, kūnu prigludusią prie Natalijos. Juodvi susidraugavo. Cilką nusmelkia pavodas. Tas menkas vakarykštis Josės atodrėkis, kai parodė jai nesutvarstytą ranką, suteikė jai vilties, kad ankstesnį artumą įmanoma susigrąžinti.

Iš tikrųjų dirbti ligoninėje sunku ir vargina, kad ir kaip gera būti viduje. Jai ne tik reikia bendrauti rusiškai ir rašyti kirilica, išmokti perprasti nusistovėjusią etiką, santykius ir hierarchiją, bet, svarbiausia, jos kūnas ir protas netikėtai reaguoja į sergančiųjų ir mirstančiųjų artumą. Ji viliasi, kad kol kas pavyksta tai nusišlepti, bet anądien Raisa užsiminė, esą nuostabu, kad Cilka visai dėl nieko nesibritkina. Kad sugeba nė nekrūptelėti šalia kraujo, kaulų ir išmatų. Raisa, atsiūsta čia po studijų, kaip sužinojo Cilka, pasakojo, kad jai prireikė bent kelių mėnesių, kol apsiprato prie kūnų, ištiktų įvairaus sunkumo ligų, sužalojimų ir bado. Raisos veide buvo matyti toks

siaubo ir susižavėjimo mišinys, kad Cilka net suurzo. Ji gūžtelėjo pečiais, nusigręžė ir monotoniškai atsakė:

– Turbūt kai kurie žmonės tokie jau yra.

Bet darbas taip pat padeda užsimiršti. Visada reikia spręsti kokią nors problemą, mokytis ko nors naujo. Jei liktų čia dirbti, beveik atrodytų, kad gyvena, gali neprisileisti praeities prisiminimų ir dabartinės padėties siaubo.

Kai Cilka įeina, Jelena užsiėmusi, o Liuba su Raisa supranta jos nuotaiką ir tyčia stengiasi duoti jai darbo, kad negalvotų apie Josę. Cilka vertina jų pastangas.

– Eime. – Liuba pamoja Cilka sekti paskui ją, kur prie lovos stovi daktaras. Ji matė jį dirbant palatoje ir buvo paskubomis su juo supažindinta, žino jo vardą ir tėvavardį – Jurijus Petrovičius.

Pacientas be sąmonės, žaizdos aiškiai matyti, tvarstis ant galvos permirkęs krauju. Cilka tylėdama stovi daktarui ir slaugei už nugaros, dirščioja per petį, kaip vyksta apžiūra.

Nuo kojūgalio nutraukiama antklodė. Į vienos blyškios it negyvėlio kojos kulnį tvirtai susmeigiama adata; ant paklodės išstrykšta kraujas. Jokių refleksyvių judesių. Daktaras atsigręžia į Cilką ir paduoda kortelę jai, o ne Liubai. Liuba drąsinamai linksi, stovėdama šalia.

– Įbedus adatą, pėda nejudą.

Cilka užrašo, pirma dirstelėjusi į laikrodį palatos gale ir pažymėjusi tikslų pastabos laiką. Kaskart, kai sudvejojusi sustoja, Liuba jai pašnibžda. Cilka labai susikaupusi.

Kraujuojanti pėda užklojama, daktaras prieina prie galvūgalio ir šiurkščiai atmerkia paciento dešinę akį, tada uždenkia veidą.

„Vyzdžiai sustingę ir išsiplėtę“, – toliau rašo Cilka.

– Pulsas silpnas, netolygus.

Ji vėl užrašo.

Atsigręžęs į Cilką, Jurijus Petrovičius tyliai paklausia:

– Moki patikrinti pulsą kakle?

– Taip, – užtikrintai atsako Cilka.

– Gerai, parodyk.

Cilka nukloja žmogaus veidą ir pakartoja, ką mačiusi. Prideda du pirštus po žandikaulio linkiu ir spusteli. Pajunta tvinksint silpną pulsą.

– Patikrink kas penkiolika minučių, o kai nieko nebeužčiuopsi, užfiksuoک mirties laiką ir pranešk nešikui. Būtinai kortelėje pažymėк laiką.

– Taip, Jurijau Petrovičiau, klausau.

Jis atsigręžia į Liubą.

– Ji greitai mokosi, galim ją ir pasilikti. Mums stinga slaugių, kurioms galėtume leisti tikrinti pacientus, užimančius lovas, nes nesugeba greitai numirti. Žiūrėк, pasirašyk, kai ji pažymės laiką.

Jis linkteli Cilkai ir Liubai, tada eina į kitą palatos vietą.

– Turiu pažiūrėti, kaip laikosi vienas pacientas, – sako Liuba. – Nesijaudink, susitvarkysi. – Ji nueina.

Cilka pažvelgia į laikrodį ir skaičiuoja, kada tiksliai praeis penkiolika minučių nuo tada, kai užrašė „pulsas silpnas, netolygus“. Jai stovint prie lovos, prieina Jelena ir paklausia, ką ji veikianči. Išgirdusi atsakymą, drąsinamai šypteli.

– Nereikia laukti prie lovos. Gali eiti ir daryti ką kita – tik retskykais prieik ir patikrink, nesijaudink, jei ir nebus lygiai penkiolika minučių, supranti?

– O, ačiū... A-aš maniau, kad turiu čia likti, kol jis mirs.

– Tu tikrai nebijai mirties, tiesa?

Cilka nuleidžia galvą, mintyse iškyla krūvos perkarusių kūnų vaizdas. Jų beviltiški paskutiniai garsai. Dvokas.

– Ne, mačiau jos pakankamai, – išsprūsta jai.

– Kaip liūdna girdėti. – Jelena nutyla. – Primink, kiek tau metų?

– Devyniolika.

Jelena suraukia kaktą.

– Kada nors, jeigu arba kai panorėsi, žinok, kad gali man apie tai papasakoti.

Cilka nespėjus atsakyti, Jelena nueina.

Trečią sykį priėjusi prie mirštančio paciento, kalinio, patyrusio nelaimingą atsitikimą dirbant lauke, Cilka užrašo laiką ir žodžius „*pulso nėra*“. Vieną akimirką ji stabteli ir prisiverčia pažvelgti į veidą žmogaus, kurio mirtį ką tik paskelbė. Ji perverčia dokumentus, ieškodama jo vardo.

Pasilenkusi užkloti jo veido, ji kužda:

– Ivanai Detočkinai – *alav ha-shalom*.

Ramybė jam. Jau seniai netarė šių žodžių.

Aušvicas-Birkenau, 1943 m. vasara

– *Ką jis tau sakė? Norim išgirsti kiekvieną žodelį, o kalbėdamas jis žiūrėjo į tave? Papasakok, Gita, norim išgirsti.*

Cilka sėdi ant žolės palei 25-ąjį bloką su draugėmis Gita ir Dana. Magda ilsisi viduje. Sekmadienio popietė, vasara, vėjas jų pusėn neneša pelenų, virstančių iš krematoriumų netoliese.

Cilka, kadangi yra bloko viršininkė, gavo šiek tiek laisvės judėti, o Leilas – vienintelis kalinys vyras, kurį jos yra mačiusios moterų stovykloje. Tą rytą jis pasirodė. Merginos žinojo, ką daryti, kad draugams būtų mažiau pavojaus, – apsupo Gitą ir Leilą, duodamos jiems truputį privatumo pasikuždėti. Cilka stengėsi ką nors nugirsti ir vieną kitą trupinį nugirdo; dabar nori sužinoti smulkmenas.

– Jis manęs klausinėjo apie šeimą, – atsako Gita.

– O ką tu sakei? – klausia Cilka.

– Nenorėjau apie juos kalbėti. Manau, jis suprato. Tad pats papasakojo apie saviškius.

– Ir kaip? Jis turi brolių ar seserų? – klausia Dana.

– Turi vyresnį brolių, vardu Maksas...

– Koks gražus vardas. Maksas, – sako Cilka, nutaisiusi susižavėjusios mažvaikės balselį.

– Deja, Cilka, Maksas vedęs ir turi du mažus sūnelius, – pasakoja Gita.

– Na, ką gi, nieko nepadarysi. Ką dar pasakojo?

– Turi seserį. Jos vardas Goldė, ji siuvėja. Mačiau, kad labai myli savo mamą ir sesę. Tai juk gerai, tiesa?

– Labai gerai, Gita. Mylėti reikia žmogų, kuris gerai elgiasi su kitomis moterimis savo gyvenime, – sako Dana, ne pagal amžių subrendusi.

– Kas ką sakė apie meilę? – atrėžia Gita.

– Gita myli Leilą... – prodainiu erzina Cilka, ir saulė bei draugystė akimirksniu užgožia jas supantį siaubą.

– Liaukitės abi, – sako Gita, bet šypsosi.

Nualintos vilties, trys merginos guli žolėje užsimerkusios, saulės šilumos nukeltos toli nuo ten, kur yra.

Tą popietę, vilkdamosi paltą ir ruošdamasi išeiti iš šiltos ligininės į speigą lauke, Cilka pamato Jeleną.

– Jelena Georgijevna, man reikia su jumis pasikalbėti...

– Cilka! Aš tavęs ieškojau. Taip, pasikalbėkim.

Cilkai nespėjus nieko atsakyti, Jelena tęsia:

– Mano kolegos tavimi žavisi. Jie klausė, ar turi slaugės darbo patirties.

– Ne, juk sakiau... Niekada nesu dirbusi slauge.

– Aš jiems taip ir sakiau. Pasišnekėjome apie tave ir pagalvojome, ar nenorėtum mokytis ir tapti slauge.

Vaje, kaip viskas greitai.

– Aš... O kaip tai galima? Aš čia kalinė.

– Nėra geresnio būdo išmokti slaugės darbo, negu jį dirbti. Aš tave pamokysiu. Neabejoju, kad kitos slaugės padės ir džiaugsis, kad rankų daugiau. Kaip sakai?

– Nežinau... Jelena Georgijevna. Nežinau, ar galiu čia būti.

Jelena uždeda ranką Cilkai ant peties. Cilka stengiasi nekrūptelėti nuo tokio intymaus prisilietimo.

– Žinau, nepažįstu tavęs labai artimai, Cilka. Bet tau gerai sekasi, ir mums reikėtų tavo pagalbos. Gal bent pasvarstyk?

Jelena šiltai nusišypso, kaip sesuo. Cilka nuryja seilę. Ji vos gali tai išverti. Kaltės jausmas tiesiog gniuždo. Prisimena barako kaimynės, kai jos grįžta, susispiečia aplink krosnį, vyniojasi šlapius autus nuo sustirusių kojų, dejuoja. Bet taip pat ji prisimena Olgos veidą, kai paduoda jai tikros arbatos, išvirtos ant viryklės. Siaubingas sprendimas, ir ji nesupranta, kodėl ir vėl yra išskirta.

– Jelena Georgijevna, ar galiu paklausti, kodėl jūs čia?
– Turi galvoj, ką padariau, kad buvau paskirta čia, į Vorkutą?

Cilka lėtai linkteli.

– Nori tikėk, Cilka, nori – ne, bet aš pati pasisiūliau čia vykti. – Ir tyliau tęsia: – Mano šeima visada tikėjo... aukštesniu gėriu. – Ji akimis parodo dangų. Apie religiją kalbėti draudžiama, bet Cilka supranta jos užuominą. – Mano tėvai visą gyvenimą paskyrė padėti kitiems. Mano tėvas šitaip netgi ir žuvo gesindamas gaisrą. Stengiuosi atiduoti jiems pagarbą, tęsdama jų misiją.

– Kokia jūs gera, – sako Cilka. Jai visko per daug.

– Nors, – Jelena suraukia kaktą, – reikia pripažinti, bendrąją prasme tikėjau Sovietų Sąjungos sumanymu – Tėvynė šaukia, ir visu tuo, – bet *būti* čia ne tas pats.

Cilka mato, kaip ji nusigręžia pasižiūrėti į žmones, gulinius lovose joms už nugaros.

– Verčiau daugiau nešnekėsiu, – sako ji ir vėl nutaiso šypsnį.

– Ačiū, Jelena Georgijevna, kad man papasakojote. Labai tikiuosi, kad mano barako moterys irgi ras geresnį darbą. Ir kuo greičiau.

– Suprantu. Ir aš tikiuosi, – atsako Jelena. – Iki rytojaus.

Jelena nuima ranką Cilkai nuo peties, ruošiasi eiti. Cilka toliau žiūri į ją.

– Dar kas nors, Cilka?

– Josė – ar galėtų Josė perimti mano administracinį darbą?

Jelena akimirklą pagalvoja.

– Kol kas ne. Galbūt jeigu tu tikrai pradėsi dirbti slauge, priimsim ir Josę. Bet ar ji išmoks?..

– Aš išmokysiu. Viskas bus gerai.

Pavojinga, galvoja Cilka. Jeigu José neišmoks darbų, kalbos taip greitai kaip Cilka, ar bus nubausta? Dar baisiau negu darbu lauke?

– Pažiūrėsim, – sako Jelena ir nueina.